

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 26 februari 1916 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl.

Maj:t angående lagstiftning om pasteurisering av mjölk.

(2 avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 23, har herr *Lundblad* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t utreda, huruvida icke en lag om pasteurisering av mjölk borde införas för att tillämpas vid handeln med mjölk i städer och stadsliknande samhällen, och för riksdagen framlägga förslag till en sådan lag.

Till stöd för detta yrkande har anförts följande:

»Vid 1914 års senare riksdag väcktes en motion av Larsson i Dala angående lagstiftning om pasteurisering av mjölk med anledning av ett i statsverkspropositionen upptaget anslag till bekämpande av tuberkulossjukdomar hos våra nötkreatur.

Motionen i fråga har följande korta innehåll:

»Under nionde huvudtiteln av föreliggande statsverksproposition upptages bland annat ett av riksdagen å extra stat för år 1915 anvisat anslag av 100,000 kronor till förekommande och hämmande av tuberkulossjukdomar hos nötkreatur.

Tuberkulosen är ju en fruktansvärt härjande och förrädiskt smygande sjukdom hos såväl människor som djur. Och det torde väl få anses obestridligt, att tuberkulosen kan överföras från djur på människor. Kampen mot djurtuberkulosen blir sålunda indirekt ett bekämpande även av tuberkulosen hos människor.

För att emellertid kampen mot djurtuberkulosen skall bliva så framgångsrik som möjligt, synes det mig bland annat krävas, att tuberkel-smitta, såvitt möjligt, icke får spridas med skummjolk eller kärnmjolk från något mejeri till respektive mejerileverantörs djur.

Detta kan hindras genom pasteurisering av mjölken, innan denna användes till kreatursföda. I vårt land hava vi emellertid ingen lagstiftning, som påbjuder dylik pasteurisering, under det att i Danmark redan den 5 februari 1904 utfärdades en lag, vilken i § 6 stadgar förbud för något som helst mejeri i landet att utlämna till kreatursföda (skum-)mjolk och kärnmjolk, som icke har varit pasteuriserad, d. v. s. uppvärmd till temperatur av minst 80 grader C.

Mig synes, att även i vårt land en sådan lagstiftning, som motsvarar den i det föregående i största korthet refererade danska lagstiftningen, är absolut berättigad och nödvändig, och får jag därför härmed hemställa, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för riksdagen förelägga förslag till lag angående pasteurisering av mjolk.»

Motionen remitterades till jordbruksutskottet, som avstyrkte den på den grund, att frågan var under sakkunnig utredning.

Under diskussionen i andra kammaren yttrade sig utom motionären även jordbrukskonsulenten Ekerot med livligt tillstyrkande av förslaget under återopande av vad i frågan gjorts från Malmö och Kristianstads läns hushållningssällskap. Han uttalade sin livliga förhoppning, att något skyndsamligen måtte göras i föreliggande fall, samt återopade den danska lagen. Riksdagen avslog frågan såsom varande för litet utredd. Man väntade på lantbruksstyrelsens och medicinalstyrelsens jämte andra sakkunnigas utlåtande.

Eftersom det nu efter 2 års tid icke ännu hörts något av frågans framläggande, dristar jag mig nu att åter påkalla riksdagens uppmärksamhet på densamma, och då jag det gör, ber jag få påpeka, att även andra faktorer, än de av förre motionären Larsson i Dala påpekade, av mycket viktig art ligga bakom denna frågas lösning. Bakom lagstiftning i denna riktning ligger hela den stora frågan: »mjolkhandeln ordnande i våra städer och stadsliknande samhällen». En lång rad av svårigheter resa sig emot ordnandet av mjolkhandeln: 1) Mjölken är mer än någon annan handelsvara en vara för dagen, den kan icke magasineras. 2) Den är mer än någon annan vara ömtålig och mottaglig för onda inflytelser utifrån m. m. Oaktat dessa svårigheter måste den anskaffas och

ofta fraktas långa vägar för att något så när fylla behovet av denna nödvändighetsvara för städernas invånare.

Genom pasteurisering vinnas många fördelar, här må nämnas två: först att mjölken håller sig frisk mycket längre såsom pasteuriserad, samt för det andra, att mjölkhandeln i våra städer blir, till fromma för allmänheten, lättare att ordna på ett tillfredsställande sätt. Vi leva i dyrtid. Alla goda krafter måste igångsättas för att råda bot därför. Priset på en vara grundar sig huvudsakligen på två faktorer, nämligen: tillgång och efterfrågan. Vi måste behandla mjölken så, att den från avlägsna landsbygder kan fraktas till de folkrika samhällena. Från lantgårdarna skall mjölken till mejerier och där pasteuriseras och även centrifugeras samt avkylas ned till 7—8 grader. Därifrån sändes den till närmaste stad till utminuterung.

Den sak, jag nu vill framhålla, har tydligare än någonsin förr framstått som en viktig angelägenhet genom den mycket svåra mjölkbrist, som varit rådande i vårt land sedan i augusti månad 1914. Helt säkert skulle mycket lättare bristen å mjölk kunna avhjälpas, om mjölken sköttes på ett annat sätt än nu är fallet. Vi måste anstränga våra krafter för att råda bot emot så kallad mjölkbrist. Jag tror att en lag om pasteurisering av mjölk i väsentlig grad skall bidra att avhjälpa det svåra missförhållandet.

Vad ordnandet av mjölkhandeln beträffar, finge man den fördelen, att all oskummad mjölk bleve lika. Som det nu är finnes i handeln en mängd variationer: morgonmjölk, aftonmjölk, nymjölk, avkyld mjölk för att inte tala om dåligt avkyld mjölk, blandad nymjölk med avkyld — en mycket olycklig blandning, men som förekommer i stor utsträckning — uppvärmd avkyld mjölk som säljes för nymjölk etc. Var och en, som något är inne i mjölkhandelsfrågan, förstår nog huru svårt det är att under nuvarande förhållanden på ett något så när tillfredsställande sätt ordna den.

Genom allmän pasteurisering av mjölken bekämpades på ett synnerligen effektivt sätt djurtuberkulossjukdomar hos våra djur genom att kalvarna i uppfödningen ej finge annan mjölk än pasteuriserad. En allmän lag i hithörande fråga vore enligt mitt förmenande ifrån synpunkten »bekämpande av djurtuberkulosen» av oskattbart värde, men då det helt säkert för närvarande icke är möjligt att få igenom ett så långt gående lagförslag, finner jag det lämpligt, att bestämmelsen ifråga icke skulle tillämpas annat än å mjölk, avsedd för handeln i städer och stadsliknande samhällen.

En frisk kreatursstam gör överflödigt hela den stora dyra apparat, som vi ha i den så kallade mjölkkontrollen. Tuberkulinundersökningen för att konstatera om djuren reagera och förvissa sig om djurens hälsa är mycket dyr och kostar samhället stora summor.

Att distribuera och försälja mjölk, så kallad kontrollerad mjölk i glasflaskor göres heller icke för intet. Det kostar mycket pengar. Visserligen kan det kanske smaka bättre, emedan synsinnet och smaksinnet så livligt beröra varandra, att få maten serverad på silverfat än på andra fat, men icke blir maten bättre för det den ligger på silverfatet. Så ock här. Gör mjölken god, så sluta vi med dessa mjölkfördyringsapparater, »glasflaskorna». Den fattige finge då lika frisk och god mjölk som den burgne. Det stode naturligtvis den förmögne fritt att i fortsättningen kosta på sig en dyrare vara för den finare serveringen.

Min tro är dock, att åtskilligt i den humbug, som ligger bakom denna affär »så kallad kontrollmjölk» i glasflaskor, skulle försvinna, då allmänheten finge klart för sig, att all mjölk behandlades lika och vore ren samt fri från smittofara.

Lagen, jag härmed önskar införd, skulle närmast likna den danska »Lov om Foranstaltninger til Bekæmpelse av Tuberkulose hos Hornkvæg og Svin» av den 5 februari 1904 och tillämpas för mjölkhandeln i städer och stadslignande samhällen.»

Utskottet.

Såsom i motiveringen till förevarande motion framhålles, var i anledning av väckt motion frågan om lagstadgat pasteuriseringstvång föremål för behandling jämväl vid 1914 års senare riksdag. Uti sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 85, yttrade dåvarande jordbruksutskottet följande:

»Utskottet anser i likhet med motionären bekämpandet av tuberkel-smitta genom mjölk vara en angelägenhet av stor betydelse såväl ur lant-hushållningens som ur den allmänna hälsosäkerhetens synpunkt.

Otvivelaktigt är jämväl, att mjölks pasteurisering allmänt anses såsom ett verksamt medel till förekommande eller begränsande av sådan smittas spridning, särskilt vid mejerier, där smittofaran givetvis är störst, samtidigt som nämnda åtgärd till dess bekämpande är lättast att genomföra och kontrollera. Då emellertid i vårt land — i motsats till exempelvis i Danmark — pasteurisering av mjölk ej är lagligen påbjuden, har motionären, som ansett lagstiftning i ämnet erforderlig, hemställt, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära utarbetande av sådan.

Av utskottet inhämtade upplysningar giva emellertid oförtydligt vid handen, att Kungl. Maj:t sedan länge haft sin uppmärksamhet fäst på

ifrågavarande angelägenhet. Initiativet härvidlag synes hava utgått från lantbruksstyrelsen, som redan den 28 december 1898 till Kungl. Maj:t inkom med förslag till författning angående dels förbud att från mejeri till kreatursföda försälja eller på annat sätt utlämna mjölk eller kärnmjölk, som icke uppvärmts till viss temperatur, dels ock oskadliggörande av det vid separering av mjölk uppkommande centrifugslammet. Förslaget var i huvudsak utarbetat efter den danska pasteuriseringslagen av den 26 mars 1898.

Sedermera har Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott i underdånig skrivelse den 7 april 1909 hemställt om utfärdande av föreskrifter i huvudsaklig överensstämmelse med lantbruksstyrelsens berörda förslag, däri emellertid även vassla borde inbegripas. Ärendet i dess helhet remitterades därefter till lantbruksstyrelsen, varefter åtskilliga yttranden inforrades och vetenskapliga och praktiska undersökningar utfördes angående pasteurisering av vassla.

Sedan Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 1 mars 1912 dels uppdragit åt medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen att gemensamt verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag till de ytterligare åtgärder från statens sida för bekämpandet av nötkreaturstuberkulosen, som funnes erforderliga och lämpliga, dels ock bemyndigat de båda ämbetsverken att såsom biträde vid uppdragets fullgörande tillkalla tre sakkunniga, varibland en representant för det medicinska facket och en för lantmannaintresset, överlämnade Kungl. Maj:t den 20 december 1912, på förslag av lantbruksstyrelsen, handlingarna rörande den ifrågasatta pasteuriseringslagen till den av nämnda sakkunniga bestående tuberkulosberedning. Denna har sedermera, bland annat, haft meromnämnda fråga under behandling samt torde, enligt uppgift, redan under innevarande år kunna avgiva yttrande och förslag därutinnan till de båda styrelserna.

Vid sådant förhållande, och då riksdagen torde hava att från Kungl. Maj:t emotse förslag till lagstiftning i ämnet, därest den pågående utredningen därtill kunde giva anledning, hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet delar i allt väsentligt den uppfattning, som kommit till uttryck i ovanintagna utlåtande, och vilken jämväl vann riksdagens bifall. Visserligen har motionären innevarande år begränsat yrkandet till att avse allenast handeln med mjölk i städer och stadslignande samhällen samt ävenledes till beaktande framdragit åtskilliga nya synpunkter på frågan, men vid det förhållande, att utskottet anser, att riksdagen icke bör föregripa den utredning, varom ovan varit tal och som ännu pågår, synas

skäl ej föreligga att i vidare mån ingå på en prövning av ifrågavarande spörsmål. Enligt vad utskottet inhämtat, hava de sakkunniga haft frågan under behandling, men ännu ej fört den till slut, bland annat av den anledningen att den under de senaste åren i de södra provinserna härjande mul- och klövsjukan tagit uppmärksamheten i anspråk och man velat avvakta resultatet av de åtgärder, som för bekämpandet av densamma vidtagits. Såsom ett led i kampen mot nämnda sjukdom vill utskottet allenast hänvisa till att Kungl. Maj:t genom kungörelse senast den 12 augusti 1915 förordnat, att inom Kristianstads och Malmöhus län den, som driver mejerirörelse, ej må från mejeriet till kreatursföda försälja eller eljest till kreatursföda utlämna mjölk, kärnmjök eller vassla, som icke uppvärmts till minst 80 grader Celsius, samt att det vid separering av mjölken uppkommande slam, som avsätter sig å centrifugens inre väggar och delar, dagligen skall vid centrifugens rengöring avlägsnas och uppbrännas. Sålunda hava redan åtgärder — visserligen av provisorisk natur och påkallade av utomordentliga förhållanden — i av motionären angiven riktning blivit vidtagna, vilka kunna genom sina verkningar giva ett värdefullt material vid det slutliga bedömandet av frågan om införande av pasteuriseringstvång.

Då ifrågavarande spörsmål sålunda är föremål för en sakkunnig utredning, om vars resultat utskottet vill uttala den förhoppningen, att det snarast möjligt varder riksdagen förelagt, får utskottet, som ingalunda förbiser det beaktansvärda i motionärens framställning, hemställa,

att förevarande motion ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 februari 1916.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtandet nr 15.
